

מסורת הש"ס

(א) נדרים סא. ערכין י: ג. (ב) שביעית פ"א מ"ד מו"ק ג: מכות ח: (ג) [מנחו"ע צב, ד] יומא פא: (ד) ברכות ח: פסחים סא: יומא פא: (ו) [נראה ש"ל המוכר שדהו דף לג. וע"ש,] (ז) [נוע"ע תוס' ע"ז ט: ד"ה מאן, ח] ונוע"ע תוס' מ"ק ג: ד"ה שהרין, (י) גירסת רש"א במקצת, (י אולי י"ל כי היכי דלון, (יב) [דף ג:, ט] וי"ל שבתה שנים,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שהרי כי דחורס בשביעית י"ב כי חוליה דחורס דהייט משקא מים לרעים כדאימא הניס להדיח דקף ג' לגבי חורס דלכ מללסה הוא דלקי עליה בשביעית דלכות אסר רחמנא ועיין בתוס' דף יב ע"ב ובמ"ש גס: (ב) שם ד"ה ור' ישמעאל כי פ"ק דמועד קטן דעשר נטיעות הלכה למשה מסיני והלכתא לר' ישמעאל קריא לר"ע וכין דהלכתא:

גליון הש"ס

גמ' ב"מ שיש בו שבות. ק"ל לנע"ק דלא דריש ק וליף משביעית. הא מזה סא מנין למילף קי דין תוספת לענין אסור מללסה אבל לענין עינוי ביה"כ מניל דהא אין ללמוד עינוי ממללסה במה מניו דמה למללסה דתוס' בשבתה וי"ע וע"ג. וזיתר ק' אפילו לענין מללסה הא בשביעי אינו אסור בתר מדאוריין רק חרישה וקצירה אבל לא נטיעה כמ"ש תוס' ד"ה ומותר לקיימן וא"כ ביה"כ וכתב מנלן תוספת בשא"י מללכות ויע: רש"י ד"ה וקציר וכו' אחת נוגה בת. עיין לקמן ד' כי ע"כ מדיה מנא: תוס' ד"ה וקציר של שביעית היוצא וכו' אבל אחת בזור מן המופקר. עיין סוכה ד' לט ע"כ תוס' ד"ה כד"א:

הגהות מהר"י לנדה

[א] בצינו עיין משפט אה ו' חסר מיי פ"ג מהלכות נדרים הלכה ט' ועי' כ"מ סס:

מוסף רש"י

שנת חמישים עולה לבאן ולבאן. היא שנת יוצל והוא שנת התחלת השמיטה הכלה ומונחת לראש יוצל הכא (ע"ז ט: וכענין דערבין יב: ויג.), אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית. דעל כיוון בשביעית דשמיטה הכתוב מדבר, דלא כדמכ"ב דלויס השביעי קאי, מאי שז חריש וקציר דנקט, אלף הכי קאמר שנת ימים מעבוד ובשביעי שנתה

והשעה שחלה עובד בהן של חורס בשמיט חרישה המועלת לשביעית (סו.). וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית. שאל הביאה שלם בשביעית מאי היא לאויה ליקר ואם קצרה בשמיטת יצרן לנהוג זה קדושת שביעית (סו.) ללמדך שמוסיפין מחול על הקודש, אכן משמעו ששנת ימים מעבוד וזכוס השביעי שנתה, ועובדת ששנת הימים שהתחיל להן ים שנה שהחריש וקציר (שמות יד בא.), מזה חריש ורשות. ובשנת קאי ולהכי נקט חריש וקציר לומר לך מה החריש שאני אסור לך בשנת חריש של רשות הוא, שאין לך חריש של מזה, אף קציר אינו אסור לך אלא של

ורבנן. דלא ילפי מוקדשתם שמתקדש מתחילתה ולא אינטריך היא

למעוטי סופה דרשי ליה הכי שנת החמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת היוצל שנת חמשים לסוף יוצל שעבר ואחת למנין יוצל

הבא ואי אתה מונה שנת היוצל הבא אלא משנה שלאחר היוצל: ולאפוקי

ורבנן *שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת לאפוקי מדר' יהודה (ב) דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן קא משמע לן דלא ודמוסיפין מחול על קדש מגלן דתניא¹ יבחריש ובקציר תשבות ר"ע אומר אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר ²שדך לא תזרע וגו' אלא יחריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית יקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל אומר ^אמה חריש רשות אף קציר רשות יוצא קציר העומר שהוא מצוה ורבי ישמעאל מוסיפין מחול על קדש מג"ל נפקא ליה מדרתניא ^דוועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול בתשעה תלמוד לומר בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד ה'מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין מחול על קדש אין לי אלא בכניסתו יביציאתו מגין ת"ל מערב אלא ערב אין לי אלא יוה"כ שבתות מגין ת"ל תשבתו ימים טובים מגין ת"ל שבתכם הא כיצד *כל מקום שיש בו שבות מוסיפין מחול על קדש ור"ע האי ועניתם את נפשותיכם בתשעה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדפתי ^הדרתני חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשותיכם וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין אלא לומר לך יכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

ז.

ואי אתה מונה שנת החמשים אחת. בלא וי"ו גרס דאין שנת חמשים ראשונה לשביעית הכלה:

ולאפוקי מדר"י. אומר ר"י אפ"ה הלכה כרבי יהודה דאמר שנת החמשים עולה לכאן ולכאן מדאמרין בפרק קמא

דע"ז (דף ט: וסס) בשמעתא דתנא דצי אליהו גבי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נשקול מכל מאה תרתי ושדי אפרטי וכל הסוגיא כדצריי ועוד דתסם מתניתין דהכא אוקמא כרבי ישמעאל דפליג ארצין דפליגי על רבי יהודה ועוד דלר' ישמעאל מקדשין חדשים ואנן קי"ל ככוליה הש"ס שמקדשין חדשים ור' יוסי נמוקו עמו קאי כרבי ישמעאל בפ"ק [דקדושין] (דף מ: ז) דלית ליה יוצל בתחילתו משמט ובערכין בסוף [המקדים שדהו] (דף כח: מוכח דמאן דלית ליה מתחילתו משמט סבר לה כרבי ישמעאל דאמר מר"ה חייאל יוצל [אבל לא נראה דהא אומר התלמוד הכא וצפ' ^א (אין נערכין) (ערכין דף יב וסס) לאפוקי מדרבי יהודה] ומיהו אין ראיה גמורה מהא דקאמר הכא ובערכין לאפוקי מדרבי יהודה דלשכחן בפרק המגשר (גיטין דף פה: א) אתקין רבא בגיטין מן יומא דגן ולעלם לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו אע"ג דרבא גופיה פסק כוותיה ציש נוהלין (ב"ב דף קנא.) וכן בפ"ק דכתובות (דף י.) לאפוקי דרשב"ג דאמר כתובה לאורייתא וקיימא לן כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו והא משנה בפרק בתרא דכתובות (דף קי"ג: א) **ש**הרי כבר נאמר שדך לא תזרע. תימה הא אינטריך למאן דאמר בריש מועד קטן (דף ג.) (א) דחורס בשביעית לא לקי דקאמר

מחייב מחייב תולדות מחייב אלאחרייתא לא מחייב אלאמא אפי' תולדות דכתבי דידהו לא מחייב אלא אהני דכתבי כהדיא וא"כ צריך לכתוב חרישה לאשמועינן דאסירא וי"ל דעיקר דיוקא מקציר ומדקצירה לתוספת חרישה נמי לתוספת^א: **וְכַצִּירָא שֶׁ שְׂבִיעִית**. פי' הריצ"א כקציר ספיחים שהציאו שלם בשביעית דאי דמרע ציד בשביעית מלא מורע נפקא וכתבי קשיא דהאי נמי מהן לא מורע נפקא לן בפרק מקום שנהגו (פסחים ד' נא: וסס) לפי' ר"ת דלסר ספיחים אפילו קודם ציעור כדון מורע ציד ואף באכילה תרי קראי בספיחים למה לי ולפירוש רש"י דהתם ניחא וי"ל דספיחים לא אוליין בתר הבאת שלם וכי אסרינן ספיחין מהן לא מורע היינו דלנקטין בשביעית קמ"ל בחריש ובקציר ואי מהכא לא הייתי אסור לאכילה אלא לסחורה קמ"ל הן לא מורע: **וְכַצִּירָא שֶׁ שְׂבִיעִית הַיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׂבִיעִית**. דוקא כי אורחיה אסור לקצור אבל ע"י שניו מותר אפילו בשביעית כדאימא בת"כ דדריש ואת ענבי מוידך לא תצור כדרך צורקין מכלא אמרו מאנה של שביעית אין קולין אותה ^יבמוקצה אבל קולה אותה בחרבה וה"נ מנן בפ"ח דשביעית (משנה ו') והא דתניא בתורת כהנים מן המשומר אי אתה בזור *אבל אתה בזור מן המופקר מופקר נמי כדרך צצירה אסור וע"י שניו שלא כדרך צצירה מופקר שרי ומשומר אפילו שלא כדרך צצירה נמי אסור ושומרי ספיחים בשביעית דפרק הצית והעליה (ב"מ דף קיח.) שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שכון משום עומר ושתי הלחם א"כ אסור כיון דמשומר ואמאי לא אן אמרינן מן המותר המציא י"ל דלא היה שמירה ממש דלא היו לריסים לשומרה מבני אדם דמאליהן היו פורשין כשהיו יודעין שאן לצורך עומר ולא היו שומרין אותן אלא מבהמה ומיה ועוף: **וְרָבִי יִשְׁמַעֲאֵל מוֹסִיפִין מִחוּץ עַל הַקּוֹדֶשׁ מִנֵּא אִי**. תימה לר"ת הא אמרינן פ"ק דמועד קטן (דף ד.) (י) הלכתא לרבי ישמעאל קראי לר"ע דעשר נטיעות הלכה למשה מסיני וכיון דהלכתא למשרי ילדה ממילא זקנה אסורה ומירך ר"ת דהכא מיבעי ליה בתוספת של אחר שביעית מנא ליה ובתוס דחק דכיון דשביעית גופה מהלכה לא ילפינן מינה שנת ויוה"כ וי"ט דאין דנין ק"ו מהלכה והשתא לר' ישמעאל אינטריך קרא משום שנת וי"ט ואינטריך הלכתא למשרי ילדה והא דלא משני הכי במו"ק (י) לר"ע דאינטריך קרא ללמד על שנת וי"ט ויוה"כ משום דמהלכה לא ילפי' דא"כ לא היו ליה למכתב קראי גבי שביעית כיון דלשביעית גופיה לא צריך אלא ללמד על אחריני: **בִּלְבָּד מִקּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר שְׂבוּת**. ואתא לרבות שביעית: **וְרָבִי עֲקִיבָא הָאִי וְעֻנִיתֶם מֵאֵי עֲבִיד אִי**. דר"ע הוה יליף כולהו משביעית שנת וי"ט ויוה"כ כדולהו מודו דתוספת יוה"כ דאורייתא דלאמרנין בפרק שואל (שנת דף קמח:) ובפרק המציא (פ"ה דף ג.) וק"ק דצפ' מקום שנהגו (פסחים דף נד: וסס) צעי למימר דהא דיוה"כ ספקו אסור צבין השמשות שלו איירי ואמאי הא אפילו ודאי יוס סמוך לחשיכה אסור כבניסתו או ודאי לילה סמוך ליוס ביציאתו משום תוספת וכמו כן קשיא בפרק כמה מדליקין (שנת דף לה.) דתנן ספק חשכה אין מדליקין ושמא משום דסגי בתוספת משהו נקיט הכי ועוד דרבנן מגליאל דפרק קמא דמו"ק (דף ג:) לית ליה תוספת כלל דקאמר התם נמנו על שני פרקים הללו והתירוס כלומר פסח ועגרת ומפרס צירושלמי בריש מסכת שביעית בשעה שהתירו למקרא סמכו ששנת ימים מעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שנת בראשית אתה מותר לעשות עד שתשקע החמה אף כל ערב ^ז (שנת) אתה מותר לעשות עד שתשקע החמה וטעם זה נמי אימא בריש מו"ק (ד' ד.) יליף שנת שצמון משנת בראשית מה להלן היא אסורה לפניה ולאחריה מותר כו' אלא דלא קאי במסקנא הכי אלא דגמיירי הלכתא בזמן שבהמ"ק קיים דומיא דניסוך המים ולפי אותה מסקנא יתכן לפרש הלכתא כר"ע וקראי לצומן שאין ב"ה קיים ומיהו לרבי דאמר שביעית בזמן הזה דרבנן לא אפשר:

קאמר קרא הכיט עתמס בתשעה לחדש לעיני התמרת והכי הוא בעיני כעניי היום (ברכות ח:) והכי משמע קרא

ועינתם בתשעה, כלומר התקן עמך בתשעה שחולל להטעות בעשרה, ומדלפקיה קרא בלשון עיני לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשיעי (ויטא א"פ) ובפרק בתרא דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמ"ד אין חסם מוזהר על תוספת עיני להתחיל ולהטעות מצעד יום, ואפילו למאן דלית ליה מוסיפין מחול על קודש, מקרא אחרינא נפקא ליה, במתכרס ובקציר משבות, הלכך כי אמא הוי בתשעה להכי אמא, והכי קאמר מה שחולל עושים בתשעה דהיינו אכילה ושתיא אי קורא עיני (פסחים סח:).

עין משפט נר מצוה

בד א מיי פ"י מהל' שמיטין הלכה ז טור י"ד סי' שלח:
בז ב מיי פ"ג מהל' שמיטה הל' א ופ"ד הל' ט:
בו ג מיי פ"ד שס הל' יג:

בז ד מיי פ"ז מהל' תמידין הלכה ו סמג עשין קלט:

בז ה מיי פ"א מהל' שבתה עשור הל' ו סמג לאוין מה ועשין לג טו"ש"ע א"ח סי' תרכ סעיק א וסי' תרכ סעיק [ג:]

ו [טו"ש"ע א"ח סימן תכא סעיק ג:]

בז ז [טו"ש"ע א"ח סימן תרכ סעיק א:]

תורה אור השלם

1. ששית ימים תעבד וביום השביעי תשבת בקריש ובקציר תשבת: שבות לר כא

2. ובשנה השביעת שבת שקבתו יהיה לארץ שבת לך שדך לא תזרע ובקריש לא תזמור:

ויקרא כה ד

3. שבת שקבתו דא כלם וועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם:

ויקרא כה לב

רבינו חננאל

ולאפוקי מדר' יהודה דאמר שנת החמשים עולה למנין היובל, ועולה למנין שנים, כלומר וזרעין ה' שנים, והיובל עולה למנין ששים, ומשמיטין השביעית. ועשתי"ן [דמוסיפין מחול על קודש, מהא דכתבי בחריש ובקציר תשבת, ואי' עקיבא חריש של ערב שביעית שוכנס בשביעית וקציר של שביעית, כלומר הספיחין שצמחו בשביעית ולא הספיק לחליטן ונכנסו למוצאי שבות מוסיפין מחול על הקודש. ור' ישמעאל אומר לא בא זה הכתוב אלא להקיש קציר לחריש ולאסור קציר של רשות כמו חריש של רשות, וממילא משמעין כי קציר העומר שהוא מצוה מותר. אבל שמוסיפין מחול על הקודש מהא נפקא, מדרתניא ועניתם את נפשותיכם בתשעה, יכול בתשעה, ת"ל בערב כולי עד [כל] מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש. ור' עקיבא האי ועניתם את נפשותיכם מיבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדפתי תני כולי.

(א) אולי י"ל משביעית כמו קציר של שנה השביעית.

מוסף רש"י (המשך)

רשות, ילא קציר העומר (מכות סו.) כל האוכל ורשותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב וכו'. והכי